

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

105 РОКІВ
НАВС 2026

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ:

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ

Матеріали

Всеукраїнського міжвідомчого
психологічного форуму
(м. Київ, 30 квітня 2026 року)

Київ 2026

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ПСИХОСОЦІАЛЬНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА
В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ**

**Матеріали
Всеукраїнського міжвідомчого психологічного форуму
(м. Київ, 30 квітня 2026 року)**

Київ 2026

Редакційна колегія:

Олег Тарасенко, проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, полковник поліції;

Лариса Удалова, директор навчально-наукового інституту післядипломної освіти Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України;

Юлія Бойко-Бузиль, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем управління правоохоронною діяльністю та її психологічного супроводження навчально-наукового інституту післядипломної освіти Національної академії внутрішніх справ, доктор психологічних наук, професор.

*Рекомендовано Науково-методичною радою НАВС
(протокол № 6 від 23.06.2026)*

П86 **Психосоціальна та психологічна допомога в секторі безпеки та оборони України: сучасні виклики та практичні рішення:** матер. Всеукр. міжвідом. психол. форуму (м.Київ, 30 квіт. 2026 р.) / [редкол.: О.Тарасенко, Л.Удалова, Ю.Бойко-Бузиль]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2026. 400 с.

Psychosocial and Psychological Support in the Security and Defense Sector of Ukraine: Current Challenges and Practical Solutions : Proceedings of the All-Ukrainian Interdepartmental Psychological Forum (Kyiv, April 30, 2026) / [Editorial board: O. Tarasenko, L. Udalova, Yu. Boiko-Buzyl]. Kyiv: National Academy of Internal Affairs, 2026. 400 p.

Збірник містить матеріали Всеукраїнського міжвідомчого психологічного форуму «Психосоціальна та психологічна допомога в секторі безпеки та оборони України: сучасні виклики та практичні рішення». У виданні висвітлено актуальні теоретичні, організаційні та прикладні питання психологічного забезпечення, психосоціальної підтримки, збереження ментального здоров'я та відновлення осіб, які зазнали впливу війни. Матеріали будуть корисними для науковців, практичних психологів, психотерапевтів, фахівців соціальної сфери, представників сектору безпеки і оборони, викладачів, аспірантів і здобувачів вищої освіти.

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію, несуть автори.

Токар П., Кріцак І.

ДУХОВНО-СМИСЛОВІ ЗАСАДИ ПОДОЛАННЯ ПСИХОТРАВМ ВІЙНИ:
КРИМІНОТЕОЛОГІЧНИЙ ВИМІР.....343

Толканець В.

ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВИХ ФОРМ РОБОТИ (ТРЕНІНГІВ) ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ
СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПРАВООХОРОНЦІВ.....346

Топчило А.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ У
СПІВРОБІТНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ
ПОРАНЕНЬ.....348

Тробюк А., Барко В.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ВІЙСЬКОВОГО КЕРІВНИКА В
СИСТЕМІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПІДРОЗДІЛІВ
СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ.....351

Тужанська Д.

ПОВІДОМЛЕННЯ ДИТИНИ ПРО ВТРАТУ: ПСИХОЛОГІЧНІ
ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ
ПІДТРИМКИ.....354

Уніятів С.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....357

Федчук О.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІГРАФОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В
ІНСТРУМЕНТ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО РЕСУРСУ ТА ПРЕВЕНТИВНОЇ
ДІАГНОСТИКИ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ.....359

Філоненко В.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕТИЧНИХ ОРІЄНТИРІВ КОМБАТАНТА:
ПСИХОЛОГО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....362

Холіна О.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ,
ЗВІЛЬНЕНИХ З ПОЛОНУ.....365

Цуркан А.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ДОПОМОГИ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ:
ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....368

Чернявський О., Макогончук Н.

МЕТОДИ ШВИДКОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В
ПІДРОЗДІЛІ БЕЗ ЗАЛУЧЕННЯ ПСИХОЛОГА (РОЛЬ КОМАНДИРА ТА
ПЕРВИННІ ДІЇ).....370

Чечільницька Ю., Коваль І.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ В
РЯТУВАЛЬНИКІВ.....371

Шведенко Ю., Діденко О., Симонець Є., Андріяш Л.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ДО
ВТРАТИ ЗОРУ ВНАСЛІДОК БОЙОВОГО ПОРАНЕННЯ.....373

Топчило Анна,
*ад'юнкт докторантури-ад'юнктури,
Національний університет цивільного захисту України*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ У СПІВРОБІТНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ ПОРАНЕНЬ

В умовах воєнного стану в Україні значно зросла кількість поранених серед персоналу сектору безпеки та оборони. Окрім фізичних ушкоджень, такі особи зазнають інтенсивного психоемоційного впливу, пов'язаного з переживанням загрози життю під час пошуково-рятувальних робіт та інших завдань за призначенням під обстрілами ворога або безпосередньою участю в бойових діях, втратою колег та побратимів і тривалим перебуванням у стресових умовах. Це створює передумови для розвитку психосоматичних розладів, які є складним поєднанням соматичних і психологічних порушень. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема своєчасного виявлення психосоматичних розладів у зазначеної категорії осіб як важливої складової їх психологічного відновлення.

Психосоматичні розлади розглядаються як порушення функціонування органів і систем організму, що виникають або загострюються під впливом психологічних факторів, зокрема хронічного стресу, травматичних переживань та емоційного напруження. У співробітників сектору безпеки та оборони, які зазнали поранень, розвиток таких розладів має низку специфічних особливостей, зумовлених поєднанням фізичної травми та психологічної травматизації. Фізичний біль, обмеження функціональних можливостей, тривалий процес лікування та реабілітації посилюють психоемоційне напруження і сприяють формуванню стійких негативних психофізіологічних реакцій. Водночас постійне перебування у стані підвищеної готовності, характерне для професійної діяльності рятувальників і військовослужбовців, також може ускладнювати процес відновлення та адаптації.

Виявлення психосоматичних розладів у поранених співробітників сектору безпеки та оборони потребує комплексного підходу, який поєднує медичне обстеження, психологічну діагностику та аналіз поведінкових змін. Особливу увагу слід приділяти вивченню травматичного досвіду, умов отримання поранення, тривалості перебування в екстремальних умовах, а також індивідуально-психологічних характеристик особистості. Значною проблемою є те, що психосоматичні прояви часто маскуються під соматичні захворювання, що призводить до недооцінки психологічного чинника. Додатковими ускладненнями виступають стигматизація психічних розладів у силових структурах, небажання звертатися за психологічною допомогою та орієнтація переважно на фізичне відновлення.

З метою аналізу особливостей емоційного стану працівників сектору безпеки та оборони, які отримали поранення протягом останніх двох років, було організовано та проведено емпіричне дослідження. У дослідженні взяв участь 161 представник віком від 29 до 41 року, які зазнали поранень у зазначений

період і наразі проходять лікування та медико-психологічну реабілітацію в закладах охорони здоров'я.

До складу вибірки увійшли 109 рятувальників, серед яких 30 осіб із ампутаціями та 79 без них, а також 52 військовослужбовці, з яких по 26 осіб відповідно мають ампутації та не мають таких ушкоджень. Усі респонденти були чоловічої статі. Для дослідження психосоматичних проявів застосовувалася анкета, розроблена О. С. Чабан та О. О. Хаустовою.

За результатами проведеного емпіричного дослідження були виявлені особливості поширеності психосоматичних розладів серед поранених представників сектору безпеки та оборони залежно від характеру отриманих ушкоджень. Зокрема, встановлено, що серед рятувальників із ампутаціями (30 осіб) психосоматичні розлади виявлено у 100% обстежених, що свідчить про високий рівень психофізіологічного навантаження та глибоку взаємодію фізичної травми з психоемоційним станом. Такий результат можна пояснити значною травматичністю ампутацій, які супроводжуються не лише фізичними втратами, а й істотними психологічними переживаннями, пов'язаними зі зміною якості життя, втратою функціональності та необхідністю тривалої адаптації.

Серед рятувальників, які зазнали поранень без ампутацій (79 осіб), психосоматичні розлади також мають значне поширення. Так, у 57 осіб, що становить 72,15%, було зафіксовано наявність психосоматичних проявів, тоді як у 22 осіб (27,85%) такі розлади не виявлені. Отримані дані свідчать про те, що навіть за відсутності тяжких фізичних ушкоджень у вигляді ампутацій, пережитий стрес, бойовий досвід та поранення суттєво впливають на психоемоційний стан і можуть призводити до формування психосоматичних порушень.

На особливу увагу заслуговують результати, отримані серед військовослужбовців. Встановлено, що у цій групі 100% поранених, незалежно від наявності чи відсутності ампутацій, мають психосоматичні розлади. Така тенденція може бути зумовлена більш інтенсивним та тривалим впливом бойових стресорів, безпосередньою участю у бойових діях, а також високим рівнем психоемоційного напруження, яке супроводжує виконання військових завдань.

Загалом результати дослідження підтверджують, що наявність поранення, незалежно від його тяжкості, є значущим фактором ризику розвитку психосоматичних розладів, проте найбільш вразливою категорією є особи з ампутаціями, а також військовослужбовці, для яких характерний максимально високий рівень поширеності таких порушень. Це обумовлює необхідність впровадження комплексних програм психологічної підтримки, реабілітації та відновлення, спрямованих на раннє виявлення та корекцію психосоматичних станів.

Список використаних джерел:

1. Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Олійник В. О., Хоружий С. М., Ларіонов С. О., Сириця М. В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами: метод. посіб. Київ: 7БЦ, 2023. 175 с.

2. Психологічний супровід незламних: методичні рекомендації по роботі з військовослужбовцями, які зазнали ампутації внаслідок бойових дій. Карамушка Т. В., Полівко Л. Ю., Вісіч О. Ю. [та ін.]. Київ – Львів: Видавець Вікторія Кундельська, 2023. 60 с.

3. MacGregor A. J., Zouris J. M., Dougherty AL, Dye J. L. The Psychological Consequences of Combat Injury Among U.S. Navy Health Care Personnel. *Mil Med.* 2024 Feb. 27;189(3-4):742–747. doi: 10.1093/milmed/usac298. PMID: 36255104

4. Wagner S. L., White N., Buys N., Carey M. G., Corneil W., Fyfe T., Matthews L. R., Randall C., Regehr C., White M., Alden L. E., Krutop E., Fraess-Phillips A., Fleischmann M. H. Systematic review of mental health symptoms in firefighters exposed to routine duty-related critical incidents. *Traumatology*, 2021. 27(3), 285–302. <https://doi.org/10.1037/trm0000275>

5. Woller S. J., Hall K. E., McGrew S. J., Anderson-Fletcher E., Norman S. B., Vujanovic A. A. Examining moral injury and posttraumatic stress among firefighters, emergency medical services personnel, and emergency dispatchers. *European Journal of Psychotraumatology*, 2025. 16(1). <https://doi.org/10.1080/20008066.2025.2510019>

Наукове видання
(авторська редакція)

**ПСИХОСОЦІАЛЬНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА В
СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ**

Матеріали
Всеукраїнського міжвідомчого психологічного форуму
(м. Київ, 30 квітня 2026 року)

Відповідальний упорядник – Ольга Алексеева

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції Дк № 4155 від 13.09.2011.

Підписано до друку 23.06.2026. Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Обл.-вид. арк. 11,5. Ум. друк. арк. 10,69.

Тираж 50 прим.